

„DALMATINSKI HRVAT“ izlazi svake subote.
Godišnja predplaća Din 80 — Polugodišnje
Din 41 — Tromjesečno Din 22 — Za Ameri-
ku godišnja dva dolara.

OGLASI PRAMA CJENIKU.
Račun kod Pošt. Ček. Ureda, Zagreb, br. 38.004
Privremeni telefon
preko dana br. 38 — preko noći br. 23
(Interurban)

DALMATINSKI HRVAT

„DALMATIN. HRVAT“ uređuje M. Berović, ured-
nik sa redakcionim odborom.

„Dalmatin. Hrvat“ je vlasništvo promicateljnog
odбора „Hrvatske Stampske Zadruga“ s. o. j.
u osnutku u Šibeniku.

Pisma i novci šalju se na adresu:
„Dalmatinski Hrvat“ - Šibenik, Glavna ulica 108.
Rukopisi se ne vraćaju. - Pisma ne frankirana
ne primaju, anonimna u koš.

NOVINE ZA PROSVJETU, GOSPODARSTVO I POLITIKU DALMATINSKE HRVATSKE.

God. II.

ŠIBENIK, 6. LISTOPADA 1923.

Br. 37.

OVA ZEMLJA PROPADA. — JUGOSLAVIJO, QUO VADIS ?

Riječ u svoje vrijeme.

Jauci mučenih žrtava hrvatskih omladinaca dopri su i do suda. Do danas u ovoj bespravnoj zemlji za jauke naših najboljih građana, za njihove patnje i nevolje, nije bilo nigdje ni ušiju ni srca ni duše. Trebalo je da žile i kundaci policijskih sadista polome nekoliko rebara, ostave nebrojene masnice po mesu i prebiju nekoliko kostiju, da se policijsko djelo ne sakrije i da dodje do jedne sudске osude, koja vlastodršce ima da zasrami i pred imperijalističkim zavojevačima najdivljijih krajeva Centralne Afrike. Upoređivanjem nekadašnje splitske osude i ove šibenske ne bi bilo teško dokazati, da nam ti divlji krajevi nemaju na čemu zavidjeti, jer se ni tamo, u mjeri u kojoj amo, nevine i razoružane žrtve ne muče do krvi i do smrti, svaki policajac ni tamo ne može beskažnjeno žariti i paliti, gaziti zakon i sputavati slobodu građana.

Na tužbu građanina Mate Roše i drugova dana 3 tek. mj. održana je pred mjesnim sudom rasprava protiv petorice policajaca, tuženih za zločinstvo javnog nasilja. Na raspravi su pristupili osobno svi optuženici, osim detektiva Waceka, koji je odsutan na svom novom položaju. Da bi imponovali sudu, na raspravi je pristupio lično g. šef. policije Carević sa cijelim svojim generalnim štabom. Krivica optuženih redara bila je tako očita, da je osuda odmah pala. Osudjeni su:

- Bobić na 5 dana,
- Ban na 2 dana,
- Wacek na 4 dana,
- Belamarić na 3 dana i

Vulelija na 4 dana zatvora zbog zlostavljanja poznatog prvaka vodičkih Hrvata g. Nike Fržopa. Zatvor je nepretvoriv u globu. Suvviše su osudjeni na isplatu parničkih troškova, dok su oštećeni sa svojim privatno-pravnim zahtjevima upućeni na redoviti put građanske pravde.

Javnost je još pod svježim utiscima splitskog škandala i tusko-rašnijih zlopotreba izvršenih od strane šibenske policije u pravcu iznudjivanja lažnih iskaza, kad eto škandali se ponovno nižu nad škandalima, otkrivaju se uvijek nove nemoralnosti, kojima se ne može kraja sagledati. Tu je po srijedi sistem jednog režima, koji ne samo što nam ne pruža nikakve zaštite od razbojnika i zlikovaca, nego ih on sam regrutuje.

Ova zemlja propada. Nema dana da se ne opazaju ti znakovi. Nekada su gudure, šume i klisure ulijevale strah i čovjeku dizale kosu u vis; danas su ih u tom pogledu zamijenili oni funkcioneri državne vlasti, koji se, u pravnim i civilizovanim zemljama, ne pašu sabljama da ih tupe nad golim životima mirnih i čestitih građana, koji nisu došli u sukob sa zakonima, ako i jesu sa jednim bezočnim režimom.

I prije je ova pokrajina imala i mutnih i teških dana. Ali nikada kao do sada nije se sa svetinjama čovjekovim tako igralo kao što je to slučaj danas.

Jugoslavijo, quo vadis ?

Naša opomena dolazi možda u krajnjem času, kad bi se mogla spasiti samo brzim uvodjenjem novoga, boljega i pravednijega reda, otpuštanjem iz službe svih onih od čijeg se nevaljalstva ova država svakim danom sve to više pogrblyuje.

Uprite prstom

vlastodršci beogradske i one Hrvate koji odobravaju vašu politiku i na one Hrvate, koji u svojoj kratkovidnosti još ne uvidješe vašu gramzljivost za vlašću, sličnu žderanju izglađnjela čovjeka! Na njih uprite, da ih vidimo i na prste da ih brojimo.

Prepotentnost vaša i bivših vlastodržaca stjerala je jedni narodu kut ko kiša ovce, a vi u bahatosti

vašoj cinički mu pružate mrvice s njegove vlastite bogate sofore. I Srbe ste uštinuli a Slovence i Hrvate jednog zgodili drugog pogodili, turajuć ih u kutiju koja se zove vidovdanski ustav. Tim istim Hrvatima i Slovincima nudjate u ime bratstva — riječu koju ste profanirali, — sporazum, t. j. milostivo im se dopušta da se snize do vašega glediska. Da kakav je to sporazum

Slom batinaškog carsiva u Šibeniku.

Spivao: Starac Mijo.

Mrki vuče Careviću Niko,
Vrag sam znade, gdi je na svit niko,
Kad zaside na pristolje sjajno,
Kojino su podignuli gaci,
U hrvatskom Šibeniku gradu,
Gdi je nekad vladala sloboda,
Gdi je nekad ljubav bratska cvala,
Gdi je nekad orila se pisma,
O slobodi hrvatskoga Roda,
Da u gradu uguše hrvatstvo,
Da u gradu pljačkaju težake,
Da u gradu orobe trgovce,
Da u gradu korupciju šire,
Da u gradu sumnjajte nevine,
Da u gradu sve lopove štite,
Izenada hez povoda kakva,
Po svem gradu, bedeme podiže,
Po ulicam postavija topove,
Izpod zemlje on provlači zice,
Kojima se hvataju hajduci.
Diže straže dobro oružane

I postavlja po uglovim grada
Da zatvore ulice i pute
Rek bi da je provalilo trista.
U Šibenik razbojnika nočnih
Ili da je nanjušio stope
Od švercera austrijskih kruna,
Kakovi je podigo aparat
Sve redara, tajnih agenata.
Kad to vide Šibenčani dični,
Svaki od njih u čudu se pita,
Čemu take pripreme i lanci,
Zar je amo prispio Čaruga
Iz hrvatske Slavonije ravne,
Pa se Niko pripao u duši
Za živote šibenskih gavana;
Ii je u grad Hadžiloju došo,
Da on robi radikalске gazde,
Koji su si za vrime Taljana,
Dok je narod čamio u robstvu.
Napunili bisage i kese
Zlatnih kruna i dolara pustih,
Pa sad živu u ognjici živoj,
Da im niko ne ispruši kese.
Nit je amo došao Čaruga,
On harači Slavoniju ravnu;
Nit je u grad Hadžiloja došo

On u grobu tili sanak spava,
Nit se plaše radikali silni,
Da će iko pokrasti tm zlato,
Što ga jesu nagrnuli kese;
Već je došo Basariček Gjuro,
Da on vidi Šibenika grada,
Da poljubi Šubićeve Dvore,
Da pozdravi prijatelje svoje,
Radićeve pobornike virne,
Koji Jadran čuvaju ko lavi
Od tudjinske najezde i pljačke
I da svoju poljubi on tetu.
Trn u oku bijaše naš Gjuro.
Komesaru Careviću Niku,
Pa on diže nepreglednu vojsku,
Sve redara i tajnih serdara,
Da mu side uzastopce pete,
Da bliže kuda on se kreće,
Da svi paze s kim se Gjuro šeće,
Da slušaju sve što Gjuro zbori,
I u čije zalazi on dvore.
Kada Gjuro podje na divane
Starcu Miji, Carević pobisni,
Pa on šalje poklisare svoje
Tudje skote u Mijine dvore,
Gazeć zakon i sva ljudska prava,

Da za sofrom hapsi mirne ljude,
Koji su se u Mijinom dvoru.
Okupili da pozdrave Gjura,
Desnu ruku Radića Stipana.
Kada skoti prodrše u sobe
Podniše se drzko, osorito,
I u ime novih tlačitelja
Zarobiše Zoričić Andriju,
Antu Rošu, i Jadronju Mira
I još s njima Stošića Ivana
A da niko nije znuo zašto,
Te ih bace u podzemne izbe,
U čelije, da čame u robstvu,
Kojeg nisu zaslužili bidni.
Kad u izbi nasta tama crna,
U nju stupa Belamarić Grgo,
Mala stasa a crnoga lica,
Čast imade tajnog detektiva,
Koji mrzi austrijske Krune.
Bile orne od srebra il zlata,
Vitni sluga Carevića Nika;
Uza nj ide redar Bobić Ante,
I agent Wacek Venceslave,
A njima se pridružio jeste
I Ban Jerko, redar prvog reda.
Što u rukam sakriveno nose,

dok nas jošte po njima podignuti zid u oči bude i priječi!

Zaista svijetla pojava u naše tamno doba, da svi Hrvati preziorom otklanjaju i »zlatnu sredinu« i sve moguće »srednje linije«, neke importirane iz poznatih brloga, a druge rodjene u zato povoljnijem milieu, ali inače sa minimalnom aklimatizacijom moći. Radjanju i oni pristupaju, nadajući se tu krležaju derišćad posiniti, a baštinu ujediniti. I kumstva se neki primiše, ali jao kumstvo ugašeno, ni to ne će dočekati. Pet godina prodjose koje nas uvjeriše jednog po jednog, da je jednako pusta tlapnja, a teža o »izabranom narodu« kod njih se potpun» usvojila i uvriježila. Svom šovinizmu pošli bi oni puño daleko, nastojanjem da nas politički unište, a gospodarstveno onemoguće, ali ne načinom koji bi ih moralno opravdavao. To su i kušali, ali kako je sila slabija od prava, a u punoj mjeri hoće se mnogo kuraže da ju se upotrebi, pa nastoje da drugim načinom prodje glavom kroz zid. No sve mjere i redovite i izvanredne padoše u glib, pa se počelo, bistrije i naravnije gledati. Tim načinom se vidjelo. Da Hrvati nisu mekušci i da zveckanje sabljom nije najbolje sredstvo, pa zato traže »specijaliste« za hrvatsko pitanje, da im oni kažu da li Hrvati vole u gotovu ili u naravi. Ko »psu kad laje, baci mrsaa«, misle oni! Nije to umirivanje Hrvata čisto stvar osjećaja, nego dodje u sljed takovih prilika i nama i u njima voda do grla, te »ne laje pas sela radi, nego sebe radi«. Tada dodjose i drugi bliži i daljnji partijski rođjaci da svjetuju naše »neuko« i »aparijionalno« seljaštvo, koje smatraju zavedenom marvom. Oni gori smatrali su ga nesvijesnom, zavedenom i demagoijom iskvarenom masom, a oni bolji jadnim bolestnicima, koji trebaju duševnog liječenja.

Koliko zlobe kod jednih, koliko zaslijepljenosti kod drugih?! Ta hrvatskom narodu ne treba liječenja

od onih koji su ga dotjerali do medicine, već on pita svoje i ničije drugo. Svoje su stanovište pojedine stranke posebno izložili, pa kad oni nisu imali sa nijednom hrv. strankom dodirnih točaka, dokaz je njihove nadutosti, protivne odlučnom zahtjevu hrv. naroda na slobodnom raspolaganju samim sobom, naravno u međunarodno priznatim granicama S. H. S. To je baš ono što ti vladodršci ne vole, jer znadu, da bi se riješili kojekakovih danguba i muktaša, potpunih parasita.

Bilo bi većih popuštanja u ranije vrijeme slabe kompaktnosti hrv. stranaka, ali im je danas drugačije, jer će, kako izgleda, samo jedan

Jagma za parama.

Glavni motiv centralizma je jagma za parama. O pravoj političkoj situaciji, ne vodi se u Beogradu toliko računa koliko o ličnim prohibicima, radi kojih se u klubovima stvaraju puste afere. Grabi se na sve strane kao pred smrt. Kad bi svijet znao što se sve radi i kako se otima, revolt bi namah dospio do vrhunca.

Slučaj ministra agrara Šimunovića, donosi »Hrvat«, pretresa se još među radikalnim poslanicima. On je, kao što je poznato bilo podnio zakon, predlog da se otkup imanja od agrarnih interesata stavi pod slobodnu pogodbu veleposjednika i seljaka.

Taj zak. predlog koji je imao ući u dvanajestine bio je po tvrdnji radikalskih poslanika udešen od nekolicine, koji su ušli u upravu novih akcionerskih društava za otkup tih imanja. Jedan radikalski poslanik nam je pokazao samo jedan primjer. To je osnivanje akc. društva »Podravina« u Osijeku u kojemu je rad. posl. g. Dr. Grgin.

To društvo je uzelo imanje grofa Majlota sa 64 milj. dinara, a društveni kapital svega je 1 mil. dinara. U slobodnoj prodaji toga imanja »Podravina« je imala

ključ otvarati hrv. vrata.

To je potrebno, jer kad se g. Pribičević snebiva kakvo je stanje ovamo, »preko«, kako li se ne ćemo mi!? Opozicione naočari čine bistrrijama neke stvari, jer sad ima više vremena, nego prvašnje dangubljenje, dijeleći vlast često puta kojekakvoj uličnoj klateži. Pa kad se Pribičević čudom čudi svome plodu kao pravi pripremaoc i možemo reći tvorac ovoga stanja, kako ne ćemo mi!?

Svakako svi Hrvati u jednu liniju, jer Srbi i Hrvati nisu mi, nego su Srbi mi, a Hrvati oni, kako veli sjedi premijer, srnaovac g. Pašić.

da dobije dvojstr.:ko. Takovih društava ima više, a oni špekuliraju na račun seljaka.

Odredba ministra agrarne reforme imala je da im omogući zaključenje ugovora sa seljacima i da donese zakupnicima milijune zarade. To bi društvo vele, postalo pravi spahija, koji bi davio seljake.

Kad su neki rad. poslanici vidili tu podvalu odmah su rekli ministru, da ne će glasovati za predlog ministra agrara. Ministar je povikao tako bi ga se oborilo i da bi se u državi stvorila najveća afera, koja bi predstavljala milijarde vrijednosti.

Sad se u rad. klubu oko toga svadjaju. Neki su članovi tih društava ljuti, što im je taj unosni posao pokvaren, a drugi ih prekoravaju što su htjeli upropastiti rad. stranku prljavim poslom. I tako je pored mnogih struja stvorena i ta koja će tražiti od vlade, da se predlog ipak sprovede.

Za moći ovako pljačkati bilo je potrebno da se uvede centralizam i vidovdanski ustav. Ovo biva jer je Beograd politički centar cijele države.

Jeste li poslali predplatu.

?

Tiha borba Hrvata.

Govoreći o Beogradu mislimo na vladu i pokvarenu beogradsku čaršiju. One reprezentiraju službeni Beograd. Budući su iste najneprijateljskije raspoložene prema Hrvatskom narodu, to govoreći o službenom Beogradu govorimo o neprijatelju našeg naroda.

Hrvati su doživili od Beograda kroz ovih pet godina zajedničkog života takova zlodjela, kakovih nisu ni pod tudnjom kroz zadnja stoljeća.

Najveće zlodjelo Beograda je ukinuće banske časti, pokopavši time zadnje atribute kraljevine Hrvatske Uočivši, da značenje banske časti je usadjeno svim Hrvatima u srce, zasnovaše parcelirati hrvatsku nam domovinu. Tim činom imala bi Hrvatska postati provincijom beogradske ekspanzivnosti. Trebalo bi po njihovom mišljenju rasturiti Hrvate i zaštititi ih metodama makedonskim.

Beograd već odavna radi cijelom parom za provedbom likvidacije pokrajinskih vlada Zagreba, Sarajeva i Splita i za čim bržu parcelaciju Hrvatske.

Na ovako drsko vrijeđanje osjećaja našeg hrvatskog naroda po Beogradu, provadjajući parcelaciju, Hrvatski narod nemože drugčije, nego onako kako radi. Prima dobačenu rukavicu i priprema se na borbu svim dozvoljenim sredstvima proti ovakovoj nepravdi. Hrvatski narod će se boriti lavljom snagom, da uzdrži jedinstvo svih svojih zemalja.

Ako Beograd protupravno i razparcelira Hrvatsku silom i zaštitom bajuneta, ali zato ne će u nama uništiti osjećaj jedinstva. To osjećanje učiniti će nas otpornim poput hridine o kojoj će se svaki beograski val rasplinuti kao i morski.

Kako je svaka sila za vremenom takd će i te nestati, a hrvatski će narod u svojoj pravедnoj borbi ipak jedinstven ostati sa socijalnom i ekonomskom slobodom, sam gospodar u svojoj kući.

Mrak je crni razpoznat nemožeš,
Al za kratko da si čuo vrime,
Nasta jeka u tamnici tamnoj,
Glas se čuje Zoričića Andre,
Jauk širi našeg Roše Mate,
Pomoć vape, al pomoći nije,
Od tamnice zatvorena vrata,
Nedaše im ni kruha ni vode,
Otiđoše sretni i presretni.
Da su čašu izkalili žuci,
Nad hrvatskim golorukim Borcim,
A kad zviri strpaše Fržopa
Nika u aps, Vulalija Vinko
Redar, koji nepoznaje Pravde,
Za to što je poljubio Gjuru
U junačko i pošteno lice,
Povali ga na tavne tvrde,
Pokaže mu tabone još tvrdje,
Izpod rebra na tankomu mesu,
Da je Fržop kao dite plako,
Nad nepravdom, što se kod nas zbiva
Pod upravom vojnih radikala,
Pod upravom Beograda grada
Kad se glasi prošire po gradu,
Da redari mrcvare Hrvate,
U ćelijam i u crnom mraku,

U svakomu hrvatskome srcu
Krv uzavri, svak zaplače glasno,
Jaoh, braćo, što smo dočekali,
Da nas tuče belgradsko redarstvo,
Da nam kosti prebija pod rebrim,
Da nam pije izpod grla krvcu!
Sve to malo Careviću bilo,
On se laća hartije i pera,
Pa uzimlje Austrijske knjige,
I po njima nemilice sudi
Naše ljude u tamnice baca,
Da ih grizu štakori i buhe,
Da ih sišu crne, bile uši,
Da im piju čimavice krvcu,
Ko da ih je ono malo bilo,
Što su bidni dobili u mraku
U ćelijam od drskih redara
I od ona dva agenta tajna,
Dva izroda Roda i Plemena!

Al Bog Višnji gledao je s neba,
Sve nepravde zloglasnih redara,
I sve zloće agenata tajnih,
Pa u uze dva Anđjela pošlje,
Da Hrvatim zavidaju rane,
Da ih poje nektarem božanskim,
Da ih hrane egipatskom manom,

I u knjige da bilize vične
Sva zla dila šibenskih redara,
Što ih zviri počiniše biše
Nad Hrvatim pravедnim ko svecim.
Bog ne plaća u sobotu svaku,
Al kad danak obračuna svane,
Vična Pravda na noge ustane,
I redare i agente tajne,
Na robiju osudi i rekne:
„To je živa sramota i ruglo,
„Da redari i agenti tajni,
„Pa to bilo u čigovu slavu,
„Kojima je povirena služba,
„Dh čuvaju svakog gradjaninu,
„Od prokleta udarca i kolca,
„Sami kolcem i volujom žilom
„Mlate kosti hrvatske mladosti!
Kad osudu Carević Nikola
Začu, biše da pobisni bolan,
Lice namah potamni mu bilo,
Nije ga smrtni polije po čelu,
On se nadó da će Pravda gledat
U njegove obrijane brke.
A kad govorim prošire se glasi,
Da je Pravda zlotvorima Roda,
Po zakonu Boga Velikoga,

Dodili! zaslužena kazna.
Svakomu je poštenomu srcu,
Odlanulo, pak je uzklinknulo:
„Careviću potamnu Ti carstvo,
„Kupi krpe i papire stare,
„Što si brčko prot Hrvatim grada
„Šibenika bez duše i srca,
„I pobigni svitu izpred oči,
„Sakri lice pred poštenim svitom,
„Ogrni se kostre i vreaćam,
„Glavu pospi pepelom i lućom,
„Pa se kaji za sve grihe tvoje,
„Što no si ih počinio ludo
„I bez glave u tvojoj mladosti
„Prot Hrvatim Šibenika grada,
„u službi raznih radikala,
„Dindušmana hrvatskoga Roda
„Biži, Niko, iz ovoga grada
„U planine, pa se pohajduči,
„Nemoj služit razbojnicke čete,
„Koje će ju, kad im samo šune,
„I u tvoje blido pljunut lice,
„Pa će plata za sva tvoja dila
„Prot Hrvatim Šibenika grada
„Biži, Niko, hrkotina crna.
„Doć će vrime, a daleko nije,

Jedno potrebno objašnjenje.

Uspjenjem urednika „Dalmatinskog Hrvata“, g. Marka Berovića, šibenska policija obogatila je svoju arhivu sa još jednim dokumentom o mojoj defetističkoj djelatnosti. Pretraživši ga, našla je kod njega jedno moje pismo, koje je sadržavalo izvjesne savjete za konačnu redakciju članka: *Jedva da se povjeruje*. Obavješten sam da se iz toga pisma, koje se sa neprilajenom radošću pokazuje unaokolo, izvode pogrešni zaključci, da bi ja bio jedan od članova redakcije lista. To moram ispraviti, jer mi ljepota i uzvišenost ideala, za koje se zanosim, nikako ne bi to dopustili. Ali policijske sumnje nisu ipak bez svskog osnova. U težnji da se stvari postavle na svoje mjesto, ja ću, u ovoj mojoj izjavi, dati policiji dragocjenijeg materijala od onog što ima u zaplijenjenom mom pismu.

Što se tiče članka „Jedva da se povjeruje“, on mi je u subotu ujutru, sasvim slučajno, bio pročitao od g. Berovića u poslovnici gdje radim. Ne pomogavši moji savjeti da se članak ne štampa, jer ličan i jer napadnuti nije ličnost koja bi mogla biti predmet javne kritike, ograničio sam se na neke korekture, koje su bile usvojene: Ali popodne, razmišljajući o tome, padne mi na pamet, da bi jedan teški izraz trebalo zamijeniti blažim, pa je tako došlo do pojave onoga pisma.

Ja po prirodi svojoj, bez obzira na nepravde koje su mi se od strane slabih i malih ljudi činile, nikad nisam imao naslade da se s njima bilo kako hvatam, a najmanje da s njima izlazim na javnu govornicu.

Ali ako je tako sa malima i slabima, nije taj slučaj i sa njihovim moralnim i intelektualnim podržavateljima. Ja smatram svojom proleterskom dužnosti da iskoristim svaku situaciju za izobličivanje jednog bezdušnog režima u kom se

svijet uguha pod udarcima kundaka i žile i davi u jednoj atmosferi, koju pluća jednog slobodnog čovjeka ne mogu da podnesu. I zato ja priznajem bez ikakvog zaobilaženja, da sam često pisao o policiji, ali ne protiv detektiva, nego protiv njihovih šefova, i to koliko u pokrajinskoj štampi, toliko i u mjesnom „Dalmatinskom Hrvatu“ („Vandalizam splitske policije“, davši pobudu i gradnju za napis „Uniformirani zlikovci — osudjeni“). To se iz pisma ne vidi, ali ja to ipak iznosim i dičim se time. Iz pisma ne izlazi ni to, da sam bečkom *Arbeiter Zeitung*, berlinskoj *International Presse Korrespondenz* i milanskom *Avanti* poslao članke o nasiljima dalmatinske policije, sa klješima brikove žile, otete splitskoj policiji dok je zlostavljala jednu grupu splitskih radnika; iz pisma se ne vidi ni to, da sam se pobrinuo za prevod jednog takvog članka i za pariski *L'Humanité*. Kad je dakle jedno onako besadržajno pismo moglo policiju toliko obradovati, nadam se da će je ova moja netražena i iskrena ispovijest ispuniti još većim zadovoljstvom.

Još imam nešto da kažem. Ja sam, u cilju otkrivanja teških sramota koje se odigravaju na policijskim stanicama, kucao i na teško otvoričiva vrata „Dalmatinskog Radikala“, čiji mi je g. direktor, i sam dirnut ispričanim nasiljima, bio oblačao pisati o toj stvari, žaleći što sam zakasnio za broj, koji je onoga dana izlazio. To što nije došlo do kritike u „Dol. Radikalu“ biće predmet novog političkog razgovora, kad se bude ispitalo, koliko krivice za policijska djela nose lično ljudi, koji vladajuće partije u ovim krajevima predstavljaju.

Završna riječ. Kad bi bio toliko sretan da bi o zvrstvima policije mogao pisati i u najreakcionarnijim jugoslavenskim novinama, pa čak i u

ovima za čijim redakcijskim stolovima sjede tvorci Ohznane i zakona o zaštiti države, ja bih i to učinio i mirne savjesti dočekao sud revolucionarnog tribunala proletarijata.

Ako mi ko želi najbolje upoditi, a neka kako će to postići, neka očinstvo svih antipolicijskih članaka pripiše meni. To će biti moj najveći dika i moj najveći miraz.

Ivo Baljkas.

Makar nijesmo istog političkog mišljenja, niti se u svim izvodima potpuno poklapamo, ipak rado donosimo ovu izjavu. To činimo kao nezavisan hrv. list, kojemu, u borbi proti strahovlade policije, dobro dolaze saveznici bilo s koje strane.

Naročito se ne možemo složiti sa g. Baljkasem u koliko on za jučera članka „Jedva da se povjeruje“ tvrdi da nije zavrijedio pažnju javne kritike, jer treba znati da je taj detektiv vrlo važna ličnost na šibenskoj policiji i najintimniji i najpovjerljiviji saradnik šefa policije.

Odbijamo od sebe i ukor, da je članak bio lične naravi, jer je detektiv u momentu nasrtanja isticao svoju službenu šaržu i samo na taj način nastojao uspjeti u svojim ružnim nakanama. Uredništvo.

Odgovor na „Poziv“. Odručujući pravo gg. kolegama studentima, da mi upravljaju poziv, štampam u mjesnim novinama, jer se po ničemu ne razpoznava, da su oni sačinjavali odbor za priredbu demonstracije od 22 prošlog mjeseca — ipak se odazivam upravljenoj mi pozivu i izjavljujem, da izrekom „pod vodstvom plaćenog ološa“ nisam cijeo na gg. kolege studente, prema kojima lakav izraz nikada ne bi mogao upotrebiti. Po čitavom tonu odnosa policije u „Dalm. Hrvatu“ moglo se bez ikakva naprežanja uma razabrati, da je ona pogudjula onu čeljad, koja je direk i meče uzdigla na stepu principa i svog političkog *raison d'etre*.

Marko Berović

urednik „Dalm. Hrv.“

NA ZNANJE Gg. PRETPLATNIČIMA. Radi nestašice papira dosadanjeg formata, ovaj i sljedeći broj izići će u umanjenom formatu. Naknadit ćemo ih dojučim brojevima.

Fašisti o fašistima.

Preporod pise:

Vodstvo jugoslavenske nacionalne omladine i ako je njen nacionalni ideal teorijski postavljen na jedino pravno osnove beskompromisnog narodnog i državnog jedinstva, na praksi nije umela za svoj ideal zagrijeti široke narodne slojeve, jer je suviše žurno i suviše neobazrivo zagazila u žučnu borbu služeći se pri tom nesimpatičnim metodama učinih izgreda. Dalje, ova omladina suviše je vidno manifestovala svoje simpatije i svoje veze sa jednom jednom strankom, pa je najzad vrlo rano otkrila svoje političko-diktatorske tendencije. Pre-rane ambicije izvrsnih vođa, ekscentričnost mesta glavne centrale — Split, — jednostranost političkih veza, ukorče su i tehničko duhovno širenje ove organizacije, naročito u Srbiji. . . . Do danas se nije na drugi način manifestovao ni srpski, ni hrvatski, ni jugoslavenski nacionalistički genij, nego učimim izgredima i međusobnim ubijanjem.

Mi bi ovim riječima fašističkog »Preporoda« imali mnogo šta dodati a ništa oduzeti. Ali smatramo to nepotrebnim, kad i fašisti sami počimaju uvidjati konture svoje propasti.

Detektivi, policijo i plaćena mafija molite se za upokoj njihove duše.

† Ana Lušić U četvrtak dneva 4. ov. nij. nakon duge boljetice ispusti svoju plemenitu dušu mladi gradjanika Gospodjica Anka Lušić, sestra uglednih gradjanskih trgovaca, u najboljoj svojoj mladosti. U petak je bio sproved u saučede gradjanstva. Duk uzvišenoj obitelji i rodbini izražujemo naše iskreno saučede, pokojnici ključemo bile ti laka crna zemlja!

Prodajem dok zaliha traje. (povjerenog mi od Jose Jurina.)

STAROG PROSEKA.

MARKO STOJČIĆ
na Obali.

„Da će Hrvat Šibenika grada
„Opet razvit hrvatske barjake.
„Opet pivat hrvatske popivke,
„Opet ljubit Zagrebčane braću,
„A ti, Niko, kajat će se vično,
„Što si ludo izgubio pamet
„I slušao tudjeg gospodara
„Kad si ono ti vodio hajku
„Prot Hrvatim Šibenika grada,
„Da ih strpaš pod tudjinsko robstvo
„Što ti, Niko, nikad uspit ne će,
„Da se popneš na čičimka*) granu
„Da tebi ponarastu brci
„Dva aršina dugi iza uha,
„Šibenčanin nautiti ne ćeš!
„Uzalud ti zrudrolje lude,
„I batine, teški buzdovani!
„Mi od tebe straha ne imamo,
„Ni od tvojih zulumčara bisnili,
„Ni od tvojih agenata tajnih,
„Ni od tvojih podivljalih zviri.
„Mi se Pravde, Niko, ne bojimo,
„Jer je pravo na hrvatskoj strani!
„Mi poznamo došunike tvoje,
„Nema u njih vire, pouzdanja,

*) Žužulo,

„Za dvolitar fratarskoga vina,
„Prodali bi brke da ih imaš,
„A za deset srebrnatih kruna
„Od njih možeš saznati sve riči,
„Što si, Niko, u snu govorio,
„Kad se nisi napojio vina,
„Neg iz Kike čašu vode bistre,
„Razhladine sa Rinim mrazom!
„Mi poznamo tvoje doglvanike,
„Ulizice, puste pijanice,
„Za bukaru dolačkoga vina
„Prodali bi ženu u postelji!
„Ne priti se tamnicom i apsom,
„Ne priti se paragrafim glupim.
„Na sudu ćeš izgubiti pravdu,
„Jer je pravo na strani Hrvata,
„Što se kupe oko zor-delije
„I junaka od svitskoga glasu,
„Po imenu Radića Stipana,
„I okolo Trumbića Antuna,
„Te dvi zvizde naše predhodnice,
„Ti imo Niko, nautiti ne ćeš,
„One idu sa putevim svojim
„Po acru, na visokom nebu,
„A ti plaziš, ko crvičuk mali,
„Po zemljici i po uzkoj stazi,

„Da se jedva i sina od tebe
„Na zemaljskoj našoj kruglji vidi.
„Mi se tebe, Niko, ne plašimo,
„Ni tvojega rojalskoga štapa,
„Ni tvojega cesarskoga patenta.
„Ni tvojegn svetog Vidovdana!
„Mi smo znali za slobodu mrili,
„Kad su tebi pelene visile
„I tvoja te stara dobra majka
„U kolivci tetošila dite,
„Pak nam danas tvoje lakrdije,
„Nisu drugo do li prazna vreća
„U kojoj nam laku slamu mlatiš,
„A da ne ćeš postignuti cilja,
„Pa živio devet stotin lita.
„Svi ti trudi uzalud će biti
„Šibenčani već su tebe sili,
„Ti ih ne će pozivinsit, Niko
„Careviću, beogradska dika
„Utaman ti sikire i nozi,
„Utaman ti bokseri i lanci,
„Utaman ti tamnice i bombe,
„Utaman ti višala i kolci,
„Utaman ti sva podmukla sredstva,
„Utaman ti hartija i pero,
„Ti u srcim Šibenskih Hrvata,

„Ne ćeš nigda ugušiti svisti,
„Koja njima napanjuje je grudi,
„Koja njima označuje živce,
„Koja njima nadahnjiva pamet,
„Koja njima pokazuje pute,
„Prat Zagrebu sreću svih Hrvata.
„Pamti, Niko, što ti Starac Mijo
„Poručuje bez straha od bata,
„I od tvoje voljaska kanzdije:
„Svaka sila kratko vrime vlada,
„Ti Hrvate strpavaš u apse,
„Al će doći, viruj, Niko, vrime,
„U apsu će gniti tvoje kosti,
„Ne budeš li na mirne se krstiti
„Crnog vraga, koji te svituje
„I na svaki upućuje zločin,
„Prot Hrvatim Subićeva grada!
„Ti se kani batina i apsa,
„A kaži nam ime razbojnika,
„I glavnooga šibenskoga svercera
„Austrijskih srebrnatih kruna.
„Ti si mošan, žrtiti ćeš mu ime,
„Odkri ovog lopovskog bandita!
„Ti si slabie, mi smo čvrsti ljudi,
„Ne ćemo se osvetiti tebi,
„Sve ćemo ti oprostiti grabe!“

Bezakonje u Dalmaciji.

U ovih 5 godina zagospodürila je u Dalmaciji sila nad pravom, bezakonje nad zakonom. pljačka nad poštenjem. Općinom upravljaju vlasnici komesari, a kotarom upravljaju ljudi koji su već davno zaboravili, da su pravica i zakoni u njihovoj ruci najveći gospodari.

Nekoji od njih su zaboravili čak da živu među ljudima, pa da im se treba ljudski ponašati.

Tako i komesar šibenske policije Carević, sa svojim adlatusom agentom provokatorom provodi u Šibeniku takov teror i bezakonje, da čovjeku i najjačih živaca, kad se sjeli njihovog inkvizitorskog postupka koža se ježi. Ti ljudi upotrebljavaju sve metode barbarskog alata; prostotom, drzovitost i bezakonje k izvršenju austrijskih Bachovih patenata.

Dneva 29. IX. ov. g. u 6 sati bio je pozvan naš urednik gosp. Marko Berović po redaru Bobiću, da ga policajac komesar pozivlje. Isti se smjesta odazvao pozivu, pa došavši na policiju čekao je pol sata u predvorju. Naš urednik vidjevši da vrijeme ističe, a posao ga čeka, ne znajući zašto je pozvan, zamoli policajca komesara, nek ga opremi, pošto mu se radi posla žuri.

Na ovu nedužnu zamolbu našeg urednika policajac komesar historički izreči oči, zvjerski zaviče i zgrabi našeg urednika za prsa te ga preda redaru Bobiću nek ga čuva, a kad on dade naredbu onda da ga se predvede.

Poslije dugog vremena bio je predveden. Ispitavši ga o njegovom postupku kao novinara dade ga zatvoriti.

Zato što se kao novinar informirao o predmetu afere agenta provokatora Belamarića sa ljepojkom tamburašicom g. Comsavec, i da može iznijeti putem javne štampe prljavštine komesarovog adlatusa. Da li se zakonski postupalo pri upapšenju gosp. Berovića? Da li je ljudski komesar s njim postupao kad ga je zamolio, da ga opremi? Je li to sloboda štampe, kad se ne smije iznijeti na svijetlo pred javnost prljavštine onih, kojima je u prvom redu povjerenao čuvanje javnog reda. mira i morala te lična sigurnost?

Zar misli taj Darwin sa četiri noge, da se nasiljem, prostotom, drzovitošću, batinama i bezakonjem štiti auctoritet vlasti koja mu je povjerenata?

Zar ovakovim postupkom se dolazi do uređenja države, kad se zloupotrebljuje vlast?

Taj čovjek nije za mjesto koje popunja, već su svojim obilježjem za ludnicu, da se opameti ili radje u popravilište da se popravi.

U ostalom mi smo se pobrinuli za osobnu intervenciju kod najnalednijih u Beogradu za ovu i za druge stvari, pa se nadamo, da će oni stanovitu gospodu lišiti njihove teške dužnosti ili ih poslati na promjenu zraka.

Bilješke.

Otkud familiji Pribičević dvije hiljade jutara zemlje? — Demokrati su do sada uprav napadno izitalci, kako njihov vodja Svetozar Pribičević može da se pohvali, da se on nije ni za jednu paru okoristo u javnom životu, narodnu dobrom. A kako on, tako i njegova braća, da su i danas siromašni. Nu ova njihova samohlvala rek bi da je kraju došla. Ovih dana čitano u beogradskom »Balkanu« slijedeće:

Ima ljudi koji više cijene gotove pare, vrijednosne hartije, depozite u stranim državama, valute sa kojima se da unosno trgovati no kuće i palače, koje su za svakoga vidne. Ti ljudi mogu i da nemaju ni kolibu pa ipak inogu biti kupni bogataši. A pošef naših demokrata »siromašni« g. ministar Toza prečutio je tada u skupštini nešto: nije na ime izjavio da braća Pribičević posjeduju na srpskom Jugu preko dvije hiljade jutara najbolje zemlje u vriednosti nekoliko miliona dinara. Da li je ta zemlja kupljena od učiteljske plate brata Adama, od pukovničke penzije brata Milana, ili od ušteđnje. koje postigao bral Svetozar, kada je bio ministar, zaludno je praviti račune.

Sve iz jedne kese. Nikola Pašić, koji od svojih novaca ne daje ni caru harača ni Bogu kolača, dao je svojoj nacionalnoj omladini 4000 dinara, naravno iz dispozicionog fonda.

G. Velizar Janković, koji je za svoga ministrovanja uzimao džabe namirnice iz topčiderske ekonomije a postlije ministrovnja pokušao da uzakoni kupovanje u pola cijene, dao je 1000 dinara, razumije se, opet iz dispozicionoga fonda.

Ova dva gospodina, sa Lazom Sekvestrom (Markovićem) i Ljubom Jovanovićem naučili su samo da uzimaju ali ne i da daju to čine kao i kad uzimaju — iz državne kase. A iz nje oni bogato plaćaju i stare i mlade, i velike i male, sve od kojih im zavisi držanje vlasti.

Gradske vijesti.

Proti huljenju i psosti. Pokrajinske novine dnevno donošaju vijesti, s osudama proti onima, koji javno po ulicama hule na Boga. — Te osude izriče redovito policija u čiju nadležnost to i spada Takav postupak moramo pohvaliti, jer je psovanje, najblaže rečeno, nepristojno. Nego pitamo sada u čiju bi nadležnost spadalo sudjenje g. Carevića, koji na pritivorene i predvedene na policiju kreše Isuse i Boga?e?

»Šibenska Glazba«. Osim mnogih dosadanjih napadaja i potresa, koje je u pravu naše gradske institucije u zadnje vrijeme morala izdržati, tako da ju je jedva mogla uz veliki napor i poštivotnost sačuvati od potpuog rasula ovih dana mora da izdrži još jednu navalu, i to baš s one strane od koje se je morala nadati pomoći. Gosp. općinski predsjednik pokušao je ono, što do sada nije ni vladinom komesaru padalo na pamet. On nalaže pisanom odlukom Upravu glazbe, da mora uzeti u Upravu jednog člana, koga općina predloži. Nerazumijeno čemu to. To zvuči kao nepovjerenje. Pri tom zaboravlja g. Predsjednik općine, da je S. Glazba autonomna institucija, podržavana doprinosom građana, bez razlike stranaka i da ovi svake godine biraju Upravu. Kada bi na to netko primjetio, da općina takodjer doprinaša i to najvišji udio, moralo bi se odgovoriti da Glazba nije već godinu dana ništa od općine primila, a sve kada bi bila i primila, zahtjev je neopravdan, jer doprinos općine je doprinos cijelog građanstva, a glazba takodjer građanska glazba.

Obznana Kr. Poreske Kotarske Vlasti u Šibeniku. Br. 1313. O izvršenom razrezu poreza tečevine za I. i II. razred za godinu 1922/23.

U smislu člana 36 priv. zakona od 27. juna 1921, obnarodovanog u »Služenim Novinama« 14/6. 1921 br. 134 donosi se do javnog znanja porezovnicima, da je dovršeno odmjerenje tečevine za I. i II. razred za 1922/23 godinu.

Porezni iskaz biti će izložen kod ove Vlasti i Poreskih ureda u Skradinu i Tije-

snu, tečajem 15 dana, počam od 1/10 do zaključno 15-10-23.

Pozivlju se obveznici da u vlastitom interesu pregledaju poreski iskaz, napomenom, da iu se posebne platne naloge neće izdavat: izuzani onim obveznicima, koji za prvi put podpadaju ovom porezu), s toga im je prosto da protiv ovoga razreza prikažu utok, opskrbljen biljegom od D. 13 ovoj Poreskoj Kotarskoj Vlasti u roku od 15 dana računajući od zadnjeg dana izloženja iskaza naznačenog u ovoj obznani.

Prekoraceni toga roka može se opostiti samo u slučajevima § 286 zakona 23/1 1914 D. Z. L. 13.

Poslije toga roka propis ovog poreza postaje pravomoćan i kroz daljih 14 dana Poreski ured započeti će ovršnim utjeravanjem.

Tko protiv razreza uloži utok, tim ne dobiva pravo da se obustavi ovrha.

Neposredni porezi državi i autonomni prirezi dospijevaju za uplatu 1 februara, 1 maja, 1 augusta i 1 novembra svaki put za tekuće četvrtgodište.

Naša Carinarnica je ovih dana riječjem Generalne Direkcije Carina u Beogradu podignuta iz drugog na I. red. Time je udovoljeno potrebama ove industrijske luke, koja je izvozom drva, bauxita ugljena i karbida jedna od prvih izvoznih luka nase države, pak je bilo veoma nužno, da naša Carinarnica, kao carinarnica I. reda bude obavljati sve carinske poslove, koje se prvorazredne luke zahtjevaju.

Misteriozna smrt Marka Arasa mladića od 21 god. Buđući je u vlastitoj kući nadjen uboden nožem na dva mjesta, pala je sumnja na njegove ukauca, da ga je tko od njih ubio. Toga radi ušapšena, majka, nevjesta i brat pokojnika

Izjava.

U broju 13. od mene izdana »Hrvatskog Samobrana« od dana 20. listopada 1922 izašao je pod naslovom »Iz Makarske Satrapije« jedan članak, u kojem se vrijeđa čast i poštenje gosp. Miroslava Menca, kot. poglavara, te u kojem se neistinito tvrdi, da bi on bio otpušten od službe radi neke prljavštine.

Istini na čast izjavljujem, da sam u ovom slučaju bio od neinformirane osobe zaveden u bludnju i dotični članak denio u listu.

Obzirom da ja u listu nisam nigda vedio osobnu već narodnu politiku, to mi je tim više žao da je ona osvada privatne naravi došla u list bez moga znanja, i sada kada sam se podpunoma uvjerio da su one navale na g. Menca bile proste osvade, i da g. Menca spada među odlične i bezprikorne ljude, u velike žalim da se je to dogodilo.

Šibenik, 2. listopada 1923.
Milo Jerinić
urednik »Hrv. Samobrana

Javna zahvala.

Ovim putem zahvaljujemo, koliko prečasnom svećenstvu, toliko svim društvima kao i pojedincima, koji su prisustvovali sprovedu mile i nezaboravne nam

ANKA

kao i onima koji su dali u bilo kakav fond, da počaste uspomenu mile nam pokojnice.

Obitelj pok. Luke Lušića.

Izdav i odg. urednik: M. Berović, pravnik
Tisak: Pučka Tiskara — Šibenik

Mali oglasnik.

Temeljna taksa 6 Dinara. Za svaku riječ 50 para. Za deblja slova dvostruko se uračunava. Plaća se unaprijed.

Hrvatski liječnik traži se za Drnišku Krajinu. Drniški Hrvati drže za najpripravniji elegantan i moderno sa svakim komforom uređjeni stan. Drniška Krajina broji kojih 24.000 Hrvata, koji sada nemadu svoga liječnika. Hrvatski liječnici koji bi žellili naslaniti se u Drnišu sve informacije mogu dobiti preko: Hrvatske Petropoljske Čitaonice — u Drnišu.

I. STJEPUŠIN — SISAK
Preporuča najbolje tambure, žice, partiture i ostale potrebštine za sva glazbila.

KRUMPIRA

bijeloga, zdravog, suhog za jelo prebranoga bez zemlje nudja svaku količinu
VLADO STEFANOVIĆ
DARUVAR (HRVATSKA)

I. Bos. Hec. tvornica turpija JOSIP MEGLIĆ
Vareš Majdan Željezara
Preporuča sve vrsti novih turpija i rašpa na veliko i za malo te prima na novo oštrenje istošene.
Cjenici na zahtjev badava i franco.

Jugoslavenski javni bilježnik u Sjevernoj Americi.
PETAR REŠKOVAC
1526 Page St., N. S. Pittsburgh, Pa.
Zastupan u svima ostavinskim i inim poslovima i razpravama. Utjerivam otštete za Vaše nastradale i poginule u Americi, kao i osmrtnice za umrle u svim slučajevima. Izrađujem sve pravne i ine dokumente za sve one, koji žele doputovati u Ameriku, ako u Americi imadu svoje rodbine, koja će se za njih pobrinuti. U svakom slučaju izvolite se obratiti na mene. Toplo se preporučam zainteresovanome narodu. 7

150 hektolitara zdrava vina na prodaju. Ozbiljni reflektantni nek se obrate na
MATU VLADIĆA
PRVIĆ-LUKA (Kotar ŠIBENIK)
Cijene umjerene.

KRUMPIRA
Zdrava, birana, slavonskog bijela najbolje vrsti nudja svaku količinu na vagone Trgovina Zemaljskih Plodiva
IVAN VRKLIJAN
DARUVAR (SLAVONIJA).